

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Петришин Г. Р.

Фундаментальна та прикладна

СОЦІОЛОГІЯ

Тернопіль
2021

УДК 316.2 (075.8)

П 30

*Рекомендовано до друку
рішенням Вченої ради Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
від 28.12.2021 року, протокол № 5*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

- Колінько М. В.** доктор філософських наук, доцент кафедри філософії Київського університету імені Бориса Грінченка
- Козінцева Т. О.** кандидат філософських наук, доцент кафедри психології, політології та соціокультурних технологій Сумського державного університету
- Поперечна Г. А.** кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Петришин Г. Р. **Фундаментальна та прикладна соціологія :** навчальний посібник. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2021. 260 с.

Навчальний посібник укладено згідно до програми навчальної дисципліни «Фундаментальна та прикладна соціологія», розробленої для бакалаврів спеціальності 033 «Філософія» (Аналітика суспільних процесів). Посібник містить теми з історії становлення основних концептуальних підходів до розгляду різних соціальних явищ та процесів; теми з прикладної та практичної соціології, які дозволяють сформулювати знання необхідні для аналізу основних сфер суспільного життя і сьогочасних тенденцій їх розвитку. В кожній темі акцентовано увагу на методах і способах дослідження різних виявів соціального. Посібник містить список літератури, взірці тестових завдань та питання для самоконтролю знань з курсу.

Призначений для студентів (бакалаврів) вищих учбових закладів.

© Петришин Г. Р., 2021

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА	7
-----------------	---

Тема 1. СОЦІОЛОГІЯ ЯК НАУКА

<i>Предметна область дослідження соціології: основні етапи формування</i>	9
<i>Структура соціологічної системи знань. Категоріальний апарат соціології</i>	12
<i>Місце соціології в системі суспільних наук</i>	21

Тема 2. ПРОТОСОЦІОЛОГІЧНИЙ ПЕРІОД У РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПРО СУСПІЛЬСТВО

<i>Протосоціологічні знання доби Античності</i>	23
<i>Соціально-політичні концепції Середньовіччя: особливості формування.....</i>	28
<i>Основні етапи розвитку соціально-політичних знань в епоху Відродження.....</i>	30
<i>Соціальні знання і дослідження Нового часу, його орієнтація на виявлення природничих та біологічних детермінант соціального</i>	34

Тема 3. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ДУМКИ ХІХ - ПОЧАТОК ХХ СТОЛІТТЯ

<i>Вплив соціально-історичного детермінізму К. Маркса на розвиток суспільної думки ХІХ ст.</i>	39
<i>Позитивізм як перший теоретико-методологічний напрям в соціології.....</i>	41
<i>Позитивізм О. Конта, його суть і спрямування.....</i>	43
<i>Натуралістичні школи в позитивістській соціології ХІХ ст.</i>	44
<i>Психологічні напрями в розвитку соціології ХІХ – початок ХХ століття</i>	48
<i>Німецька формальна соціологія на межі ХІХ – ХХ століть</i>	52
<i>Перші зародки формування самостійних українських соціологічних праць.....</i>	58

Тема 4. СОЦІОЛОГІЯ ХХ – ХХІ СТОЛІТТЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ПРИКЛАДНИЙ РІВНІ

<i>Основні соціологічні школи ХХ ст.</i>	60
<i>Українська соціологічна думка початку ХХ ст.</i>	62
<i>Основні теоретичні напрями в розвитку світової соціології ХХ – початок ХХІ ст.</i>	67
<i>Постмодернізм: віхи формування, основні теоретичні засади та предметне поле дослідження</i>	79
<i>Дилеми сучасної теоретичної соціології</i>	85

Тема 5. СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЧНІ, МЕТОДИЧНІ І ПРОЦЕДУРНІ ОСНОВИ

<i>Програма соціологічного дослідження та її структура</i>	88
<i>Основні типи методів в соціології та їх характеристика</i>	90
<i>Аналіз даних в соціологічному дослідженні</i>	103

Тема 6. СУСПІЛЬСТВО ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА

<i>Суспільство: основні теоретичні напрями дослідження</i>	106
<i>Базові елементи суспільства</i>	110
<i>Типологія суспільств як метод наукового пізнання</i>	112
<i>Соціальні зміни та соціальні процеси</i>	115

Тема 7. СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА: ПОНЯТТЯ, СУТЬ, ХАРАКТЕРИСТИКА

<i>Соціальна структура суспільства: основні теоретико-методологічні підходи дослідження</i>	121
<i>Соціальна мобільність і соціальні ліфти суспільства</i>	125
<i>Сучасна соціальна структура суспільства: тенденції змін</i>	128

Тема 8. КУЛЬТУРА ЯК СОЦІАЛЬНА СИСТЕМА 132 |

<i>Культура як соціальне явище: основні напрями дослідження</i>	132
<i>Функції культури</i>	135
<i>Структура культури як соціальної системи</i>	136

<i>Види і форми культури</i>	138
<i>Культурна динаміка.....</i>	141
<i>Цивілізація: зміст та основні підходи.....</i>	142
<i>Взаємозв'язок культури і цивілізації.....</i>	144
<i>Особливості соціокультурної реальності в Україні</i>	145

Тема 9. ОСОБИСТІСТЬ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН

<i>Особистість: основні теоретико-методологічні підходи дослідження</i>	149
<i>Структура особистості як соціальної системи</i>	151
<i>Особистість як соціалізований індивід</i>	158
<i>Життєві кризи особистості</i>	162
<i>Стратегії життя особистості.....</i>	163
<i>Девіантна поведінка та її форми</i>	165

Тема 10. МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ І ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЯК СОЦІАЛЬНІ ФЕНОМЕНИ

<i>Масова комунікація як соціальне явище і різновид суспільних відносин.....</i>	169
<i>Віртуальна масова комунікація та її особливості.....</i>	174
<i>Громадська думка: основні підходи дослідження</i>	176
<i>Методи аналізу громадської думки.....</i>	181
<i>Технології формування громадської думки</i>	182

Тема 11. КОНФЛІКТ ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

<i>Природа соціального конфлікту: основні концептуальні підходи.....</i>	187
<i>Соціальні конфлікти: основні параметри та структура.....</i>	191
<i>Класифікація видів та типів конфліктів</i>	194
<i>Динаміка конфлікту та управління конфліктом.....</i>	197

Тема 12. ЕТНІЧНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Категорія «етнічність»:

основні концептуальні підходи дослідження 202

Етногенез та етнічні процеси 205

Категорія «нація»: основні концептуальні підходи до дослідження . 210

Тема 13. СОЦІОЛОГІЯ ОСВІТИ

Освіта як об'єкт та предмет соціологічного аналізу 212

Освіта як соціальний інститут суспільства 217

Основні тенденції розвитку освіти в Україні..... 220

Тема 14. МОЛОДЬ ТА СІМ'Я:

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ

Молодь як соціально-демографічна спільнота суспільства:

основні напрями дослідження..... 224

Соціальний статус молоді в суспільстві..... 227

Молодіжна субкультура як форма соціальної адаптації 229

Сім'я: особливості соціологічного аналізу..... 231

Питання для самоконтролю знань та

взірці тестових завдань..... 236

СЛОВНИК 240

ЛІТЕРАТУРА 254